

EL FONS PERSONAL DE JOSEP SERRA I CAMPDELACREU CUSTODIAT AL CEHI

JORDI PLANES I CASALS
OLGA GIRALT I ESTEVE*

Poc podia pensar un home tan sedentari com Josep Serra i Campdelacreu (Vic 1848-1901), arxiver de l'Ajuntament de Vic, cronista de la ciutat i impulsor amb d'altres eminents vigatans del Museu Episcopal i del Temple Romà, que una part dels seus papers personals —una part incontrolable de la seva vida— donarien els tombs que realment han donat. Tampoc no devia pensar que els hagués de donar, per força ben sovint, el seu fill Manuel Serra i Moret (Vic 1884 – Perpinyà 1963), el polític socialista que ocupà altíssimes responsabilitats a Catalunya i a l'exili americà i europeu.

Perquè el fet és que si aquests papers s'han conservat és gràcies a la devoció filial que això demostra de part de Manuel Serra i Moret. Ho explicarem. Un bon dia, qui això signa rebé una telefonada de Perpinyà d'un vell amic exiliat, fill d'un company de causa de Serra i Moret. «Us interessa l'arxiu de Serra i Moret?». Naturalment, la resposta va ser afirmativa. «Doncs l'heu de venir a recollir abans d'una setmana. El meu pare s'ha mort i hem de buidar la casa. L'arxiu és a les golfes». Vam organitzar la recuperació d'uns papers, el contingut i la importància dels quals desconèixiem. I van arribar a Barcelona abans d'una setmana, com era preceptiu. Era una quantitat considerable de documentació desordenada, però afortunadament ben conservada. Un cop fet l'inventari i començada la catalogació, ens vam adonar de seguida que quasi tota la documentació referida a Serra i Moret era de després de 1939. Una documentació important, és clar, perquè cobria tota la seva vida d'exili, on mantingué una activitat frenètica de viatges per tota l'Amèrica Llatina, on hi havia nuclis d'exiliats catalans procedents de l'en-

* El text introductori és de Jordi Planes i Casals, cap de recerques del Centre d'Estudis Històrics Internacionals (CEHI) de la Universitat de Barcelona; i la descripció del contingut del fons personal de Josep Serra i Campdelacreu és d'Olga Giralt i Esteve, documentalista del CEHI.

sulsiada republicana de 1939. I amb una correspondència rebuda de gran volum, cosa que demostra la influència i el prestigi de què gaudí aquell polític vigatà. Però no hi havia quasi ni un paper d'abans de la guerra ni de durant la guerra pròpiament dita, èpoques en què Serra i Moret fou conseller de la Generalitat, diputat i president del Consell d'Economia de Catalunya.

Els únics documents d'abans d'aquelles dates corresponien a fons de la seva esposa, Sara Llorens i Carreres (Lobos, Buenos Aires 1881 – Perpinyà 1954), que cobreixen l'època en què Serra i Moret fou alcalde de Pineda i la seva esposa aplegà els treballs que desembocaren en el seu *Cançoner de Pineda*. I els documents del seu pare, Josep Serra i Campdelacreu, que avui presentem. Què volem dir amb això? Simplement, que a l'hora en què l'exili se li presentà com a ineluctable, Manuel Serra i Moret no s'endugué de Barcelona els seus papers personals, sinó els de les dues persones que estimava més: la seva esposa i el seu pare. I que aquests papers, com dèiem en començar, ha fet la volta al món, seguint els passos de qui els conservava amb tanta cura. I, més encara, que és prodigiós que no s'hagin perdut per sempre, com ha passat dissortadament amb tants d'altres.

Avui, aquests documents estan guardats —i ben guardats— a l'arxiu del Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona (CEHI) i a la disposició dels investigadors. L'atzar ho ha fet així. Aquests documents són, sens dubte, un complement no negligible dels que es conserven a la ciutat natal de Josep Serra i Campdelacreu. I per això ens ha semblat fer-ne pública l'existència des de les pàgines d'una publicació tan sòlidament vigatana.

CONTINGUT DEL FONS PERSONAL DE JOSEP SERRA I CAMPDELACREU

1.- Documents

Caixa 1 (1)

a. J. Serra i Campdelacreu. Documents d'organitzacions culturals o científiques.

1 - Associació Catalanista d'Excursions Científiques.

1 - ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFIQUES. [El president i el secretari proposen als socis delegats.] Barcelona, 18-III-1877, 1 p.

2 - ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFIQUES. Reglament. Barcelona, 19-VII-1877, 7 ps.

3 - ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFIQUES. [Comunicat de la Junta Directiva.] Barcelona, 11-X-1878, 1 p.

4 - ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFIQUES. *Album pintoresch monumental de Catalunya*, n.º 14, «Vich: monument al Dr. D. Jaume Begués, Pvre.». Barcelona, [1878], 2 ps.

5 - ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFIQUES. *Album pintoresch monumental de Catalunya*, n.º 1. «Vich: Claustre de la Seu». Barcelona, [1878], 1p.

6 - ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFIQUES. [Tríptic anunciant la publicació de l'*Album pintoresch monumental de Catalunya*.] Barcelona, 1878.

7 - ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFIQUES. [La Junta Directiva comunica la seva constitució a J. Serra i Campdelacreu]. Barcelona, 29-IX-1878, 1 p.

II - *Associació d'Excursions Catalana.*

1 - ASSOCIACIÓ D'EXCURSIONS CATALANA. Reglament. Barcelona: Impremta de la Renaixença, 1878, 15 ps.

2 - ASSOCIACIÓ D'EXCURSIONS CATALANA. Extracte del reglament. Barcelona, [1878], 2 ps.

III - *Associació Artístico-Arqueològica Barcelonesa.*

1 - ASSOCIACIÓ ARTÍSTICO-ARQUEOLÒGICA BARCELONESA. La Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa, al público. Barcelona, juny 1878, 7 ps.

2 - ASSOCIACIÓ ARTÍSTICO-ARQUEOLÒGICA BARCELONESA. Lista de los Señores socios que la componen. Barcelona, 1-IV-1879, 10 ps.

IV - *Altres organitzacions.*

1 - JOVENTUT CATÒLICA DE BARCELONA. SECCIÓ CATALANISTA. [Essent lo conreu de las lletres catalanas...] Barcelona, 25-XII-1878, 2 ps.

2 - COL·LEGI MERCANTIL DE BARCELONA. Certamen de la Verge de la Mercè, any III de sa fundació. Barcelona, juliol 1878, 2p.

3 - PROTECCIÓ LITERÀRIA, LA. Bases. Barcelona, [18..], 1 p.

4 - SOCIETAT DE LAS LENGÜAS ROMANICAS. Programa del concurs de 1878. [Barcelona], [1878], 8 ps.

5 - ASOCIACIÓN LITERARIA DE GERONA. [Esta Asociación, constante en su afán de fomentar el culto de las letras pátrias...] Girona, 11-VII-1876, 2 ps.

6 - CÍRCULO LITERARIO DE VICH. [Invitació de la Junta Directiva, dirigida a J. Serra i Campdelacreu.] Vic, 7-VII-1880, 1 p.

7 - CASINO VICENSE. [Invitació de la Junta Directiva, dirigida a J. Serra i Campdelacreu.] Vic, 1-IV-1890, 1 p.

8 - ASOCIACIÓN LITERARIA DE GERONA. [Constante esta Asociación en su propósito de contribuir al fomento de las buenas letras...] Girona, 1-VII-1878, 2 ps.

9 - COL·LEGI MERCANTIL DE BARCELONA. [Convocatòria d'un premi amb motiu de les festes de la Verge de la Mercè.] Barcelona, 20-VIII-1876, 2 ps.

Colletar 30 de desembre 1952.

Molt estimat amic:

Et deshora t'escrito pregant
i deshora he sabut ta des-
gracia i haver perduda ta
mare, si desgracia i pogues
anomenar l'entrada al port
de la veritable vida y perdre
lo guanyar y aneguar en veure
la provensa que m'era ventura.
No obstant, la encomanari

a' veure en mar pobras oracions
sobre tot en lo alzar segret
hont, per que benefici y misericòrdia
del Senyor celebras cada
dia lo sant sacrifici de la missa

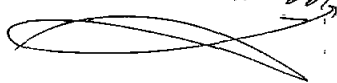
Namant per Vich ja tres set-
manas volia venir a veure't
y parlant de Monen abay el
Bracia, que m'encomana
una visita per tu, mes aquells
dies combregavan a' ta bona
mare, i que s'aven tinga al cel,
i no gori molestarte en
ton just dolor.

Me doleren molt ton.

estudi del temple romà
que ven ha fet ploure en
mitx de la ciutat de Vich
per premiar abay que
tant l'estimava.

Prob donchs lo peram
afectiu de qui ja casi no
li queda ninghi a qui parlar
en la terra, ten de cor
y en Jesur y M. Maria

Jacint Verdaguer

J. D. Jacinto Verdaguer.
Calatayud.

Vich 4 de Gener de 1882.

Caríssim amic: tu que hauràs compartit ab mi una franca amistat en en temps en que no tenia mes Placer de família que ma taníssima mare pera estar unit ab lo meu, et dels pochs que estàs en estat de conceipir lo sentiment de que en aquesta moment estich privat. Al llegir les postules de consol que m' dirigides se m' han renovat les memorias de nostra juvenesa. No vull ser injust. Incent accidentaltes, ni tampoch m' ho permetrien les llàgrimes que m' venen als ulls. Però n' hi ha amich

meu, ab l'efecta que m' fas de un oblidat a la ~~teu~~ que engorrad ~~ha~~ donar moltes gracias a Deu de la ma vida en totes les oracions, pus tenen doble elles tenen doble valor com amich y com a sacerdot. Deu t' ho pague com jo desitjo, y ma estimada mare de de ~~l' E~~ de benaventurança aboit caritatosa - agost la cross recompens, com ~~teu~~ 98, lo recort d' inmens valor que tu y socatas per consideració a son fill que es lo que mes estimava en la terra.

Farié tota lo incedis que per mehan mes oportunitats pera que'l triall sobre'l monument seria vigne digne de lo que n' hauria sentit a dir. Ab tot no pot pensar de

un bon cantó. C'esto que ~~ha~~ de donar moltes gracias a Deu de la trialla perque s' ho val. +

Quedar despenat de tot y m' plau saber que moron Basilio, m' te present. ~~La~~ ~~per~~ molt obich a et a son exemple la perseverancia en les propus obres bones que practica de la moltes que la mare, (Deu te triage al cel) m' encenya.

Sempre teu

Josep

+ Solament per compenya, en alguna manera, a l' que ferem quan veur descubrir entre moltes al e tubordi la Atentoch y del Relle

b. *J. Serra i Campdelacreu. Prospectes publicitaris.*

I – *Publicitat de llibres, editorials, etc.*

- 1 – [Prospecte anunciant el *Calendari Català* de l'any 1868.] Barcelona: Impremta de V. Bassas, 1867.
- 2 – [Prospecte anunciant la propera publicació *Revista Catalana*, dirigida per Mossèn Jaume Collell.] [Barcelona]: Impremta Giró, [1888].
- 3 – [Prospecte anunciant l'obra *El desahucio actual del derecho civil de España*, de Victorino Santamaria.] Barcelona, [1886].
– [Carta de Victorino Santamaria a J. Serra i Campdelacreu, notificant-li la publicació de la seva obra *El desahucio en el estado actual del derecho civil de España*.] El Vendrell, 1-1-1886, 1 p.
- 4 – [Prospecte anunciant la revista mensual *Pro Pàtria*, i les seves condicions de subscripció.] Vilanova i la Geltrú, 1893.
- 5 – [Prospecte anunciant les condicions excepcionals de compra de l'obra *Vie des Saints* de Paul Guérin.] Chateauroux, [18..].
- 6 – [Prospecte anunciant l'obra *Dictionnaires des dictionnaires*, el recull lexicogràfic i enciclopèdic més complet, més exacte, més cristià]. Chateauroux, [18..].

II – *Publicitat diversa.*

- 1 – TEATRO AUSONENSE. [Compañía catalana: Programa.] Vic, 1870.
- 2 – [SEMINARI DE VIC]. [Ad majorem dei, beatissima virginis Mariae...] Vic, 1889, 1 p.
- 3 – [Higiene dentaria. Gabinete odontológico del cirujano-dentista J. Grivé...] Vic, 1888, 4 ps.
- 4 – [Avís del Jutjat Municipal de Vic.] Vic, 8-v-1889.

c. *J. Serra i Campdelacreu. Escrits.*

I – *Escrits de J. Serra i Campdelacreu.*

- 1 – SERRA I CAMPDELACREU, Josep. Auques, pregàries, romanços, col·leccionats per Josep Serra i Campdelacreu. [Vic], [18..].
- 2 – SERRA I CAMPDELACREU, Josep. En la entrada del nou Bisbe de Vich, Ilm. y Rvn. Dr. D. Joseph Torras y Bages, en la capital de sa Diòcessis. Vic, 15-x-1899, 1p.

II – *Escrits d'altres autors.*

- 1 – [Alguns detalls dels procediments més convenients per a lo cultiu de la remolatxa en la comarca de Vich...] [Barcelona], [18..], 4 ps.
- 2 – The Universal Exposition St. Louis, beautifully illustrated, St. Louis: Official Photographic Company, [18..], 78 ps.

*Caixa 1 (2)**a. J. Serra i Campdelacreu. Papers personals.**I – Fotografies.*

1 – Panorama nacional. Bellezas de España y sus colonias. Un gran panorama y 14 fotografías. Barcelona: Hermenegildo Miralles Editor, [18..], 14 ps.

II – Llibretes de notes.

– 12 llibretes amb anotacions diverses de J. Serra i Campdelacreu.

III – Documents diversos.

1 – [Es copia de lo espuesto sobre el derecho activo y pasivo del Beneficio fundado por Maestro Vicente, canónigo de la Metropolitana de Valencia, en la misma fundada. Libro 4, n.º 8.] [Sant Vicenç de Vespella], [1715]. (Llibre manuscrit i relligat).

2.- Correspondència*Caixa 2 (1)**a. J. Serra i Campdelacreu. Correspondència rebuda.**I – Associació Catalanista d'Excursions Científiques – J. Serra i Campdelacreu.*

1877 – 2 cartes.
 1878 – 5 cartes.
 1879 – 1 carta.
 1881 – 1 carta.
 1882 – 1 carta.
 1883 – 1 carta.
 1885 – 1 carta.

II – Centre Excursionista de Catalunya – J. Serra i Campdelacreu.

1892 – 2 cartes.

III – Associació Artístico-Arqueològica Barcelonesa – J. Serra i Campdelacreu.

1878 – 2 cartes.

IV – Associació d'Excursions Catalana – J. Serra i Campdelacreu.

1878 – 1 carta.

V – Jacint Verdaguer – J. Serra i Campdelacreu.

1882 – 1 carta.

VI – *Família Serra – J. Serra i Campdelacreu.*

[s. d.] – 4 cartes.
 1876 – 1 carta.
 1878 – 13 cartes.
 1879 – 13 cartes.
 1880 – 1 carta.

VII – *Diversos – J. Serra i Campdelacreu.*

[s. d.]
 [sense identificar] – 14 cartes.
 [Antonio?] – 2 cartes.
 Josep Parado – 3 cartes.
 Josep R. Peyró – 2 cartes.
 [Martí] – 2 cartes.
 Joaquim Marsillach (Barcelona 1859 – Caldetes 1883) – 1 carta.
 Joan Blancafort – 1 carta.
 Agustí Nofrarias (Vic 1853 – Reus 1899) – 4 cartes.
 Lluís M. Nadal – 3 cartes.
 Teodoro Morell – 2 cartes.
 Pere Aldover – 2 cartes.
 [Carles Guart] – 1 carta.
 Ramon Masferrer (Vic 1850 – Cottabato 1884) – 2 cartes.
 Josep Franquesa (Barcelona 1855–1930).
 Francesc Ubach (Tiana 1843 – Barcelona 1913).
 F. Pelay Briz (Barcelona 1839–1889) – 1 carta.

1871

Cayetano Cervera – 1 carta.

1873

Agustí Caballeria – 1 carta.

1874

Enric Claudi Girbal (Girona 1839–1896) – 1 carta.

1875

[sense identificar] – 3 cartes.
 Agustí Trilla Alcover (Cervera 1851–?) – 2 cartes.
 [Pepe] – 5 cartes.
 Francesch Matheu (Barcelona 1851 – Sant Antoni de Vilamajor 1938) – 1 carta.
 [Agustí Bara...?] – 1 carta.
 Carles Pirozzini – 1 carta.

1876

[sense identificar] – 3 cartes.
 Josep Serdà Deniel – 3 cartes.
 Francesc Domingo (València 1842 – Madrid 1920) – 1 carta.
 Ramon Masferrer (Vic 1850 – Cottobato 1884) – 1 carta.

[Pepe] - 5 cartes.
 Josep Pella Fargas (Begur 1852-1918) - 2 cartes.
 Antoni Coma - 1 carta.
 Agustí Trilla Alcover (Cervera 1851-?) - 2 cartes.
 Josep Cors - 1 carta.
 Josep Salarich - 1 carta.
 Josep Franquesa Gomis (Barcelona 1855-1930) - 1 carta.
 Francesch Matheu (Barcelona 1851 - Sant Antoni de Vilamajor 1938) - 3 cartes.
 Joan Calderó (Vic 1851-1911?) - 1 carta.
 Antoni Soler (Reus 1835-1896?) - 2 cartes.
 Jacint Torres (Barcelona 1850-1925) - 1 carta.
 Marquès de Villena - 1 carta.
 Francesc Ubach (Tiana 1843 - Barcelona 1913) - 1 carta.
 Alfons Piaget - 1 carta.
 Agustí Gasebio - 1 carta
 Francesc d'A. Masferrer (Vic 1847 - Lleida 1901) - 3 cartes.
 Jacint de Macià - 1 carta.
 Manuel Mata (Barcelona 1850-1914) - 1 carta.
 [Agustín Emilio] - 1 carta.
 [Francesc de Febrer] - 1 carta.
 Agustí Viñals - 1 carta.
 Francesc d'A. Serdà - 1 carta.

1877

[sense identificar] - 2 cartes.
 Josep Serdà Deniel - 3 cartes.
 Macià i Bonaplata - 2 cartes.
 Manuel Mata (Barcelona 1850-1914) - 1 carta.
 Lluís de Figuerola - 1 carta.
 Joaquim Albanell (Malla 1843 - Vic 1917) - 1 carta.
 Josep Cors - 1 carta.
 Leopoldo Orriols - 1 carta.
 Josep Laserra - 1 carta.
 Josep Pella Fargas (Begur 1852-1918) - 1 carta.
 Joaquim Riera (Girona 1848 - Barcelona 1924) - 1 carta.
 Francesc Domingo (València 1842 - Madrid 1920) - 1 carta.
 Ramon Masferrer (Vic 1850 - Cottobato 1884) - 1 carta.
 Agustí Nofrarias (Vic 1853 - Reus 1899) - 1 carta.
 Francesc Masferrer (Vic 1847 - Lleida 1901) - 7 cartes.
 Joaquim Marsillach (Barcelona 1859 - Caldetes 1803?) - 7 cartes.
 Josep Parado - 3 cartes.
 Àngel Guimerà (Tenerife 1845 - Barcelona 1924?) - 1 carta.
 Antoni Ferrer (Barcelona 1837-1905) - 2 cartes.
 Antoni Aulèstia (Reus 1849 - Barcelona 1908) - 2 cartes.
 Pere Soler Ortells - 1 carta.
 Josep Vila - 1 carta.

1878

[sense identificar] - 3 cartes.

Miquel Mascaró - 1 carta.

Joaquim Riera (Girona 1848 - Barcelona 1924) - 2 cartes.

Manuel Mata (Barcelona 1850-1914) - 2 cartes.

Josep Serdà Deniel - 1 carta.

Agustí Nofrarias (Vic 1853 - Reus 1899) - 1 carta.

Sagimon Andreu - 1 carta.

Ramon Masferrer (Vic 1850 - Cottobato 1884) - 1 carta.

[Molera Cebrian] - 1 carta.

[Pepe] - 1 carta.

Francesc d'A. Serdà - 1 carta.

Pere Soler Ortells - 4 cartes.

[Montserrat] - 1 carta.

1879

[sense identificar] - 2 cartes.

[Pepe] - 3 cartes.

Agustí Nofrarias (Vic 1853 - Reus 1899) - 1 carta.

Jerónimo Serdà - 1 carta.

Antoni Aulèstia (Reus 1849 - Barcelona 1908) - 1 carta.

Francesc d'A. Masferrer (Vic 1847 - Lleida 1901) - 1 carta.

Mariano Subirachs - 1 carta.

Enric Claudi Girbal (Girona 1839-1896) - 1 carta.

1892

Esquela de D. Francisco de P. Franquès.

1894

[sense identificar] - 1 carta.

1895

Esquela de D. Miquel Alier y Sala.

*b. J. Serra i Campdelacreu. Correspondència enviada.**I - J. Serra i Campdelacreu - Associació Artístico-Arqueològica Barcelonesa.*

1878 - 1 carta.

1879 - 2 cartes.

II - J. Serra i Campdelacreu - Ministre de Foment.

1880 - 2 cartes.

III - J. Serra i Campdelacreu - Jacint Verdaguer.

1882 - 1 carta.

IV - J. Serra i Campdelacreu - Diversos.

1880 - 1 carta.